

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Alapította: Józán Miklós

Tartalom:

Ki ez? . . .

A pécsi disputáció előszava

Jakab Elek emlékezete

Cselekvő unitarizmus útja

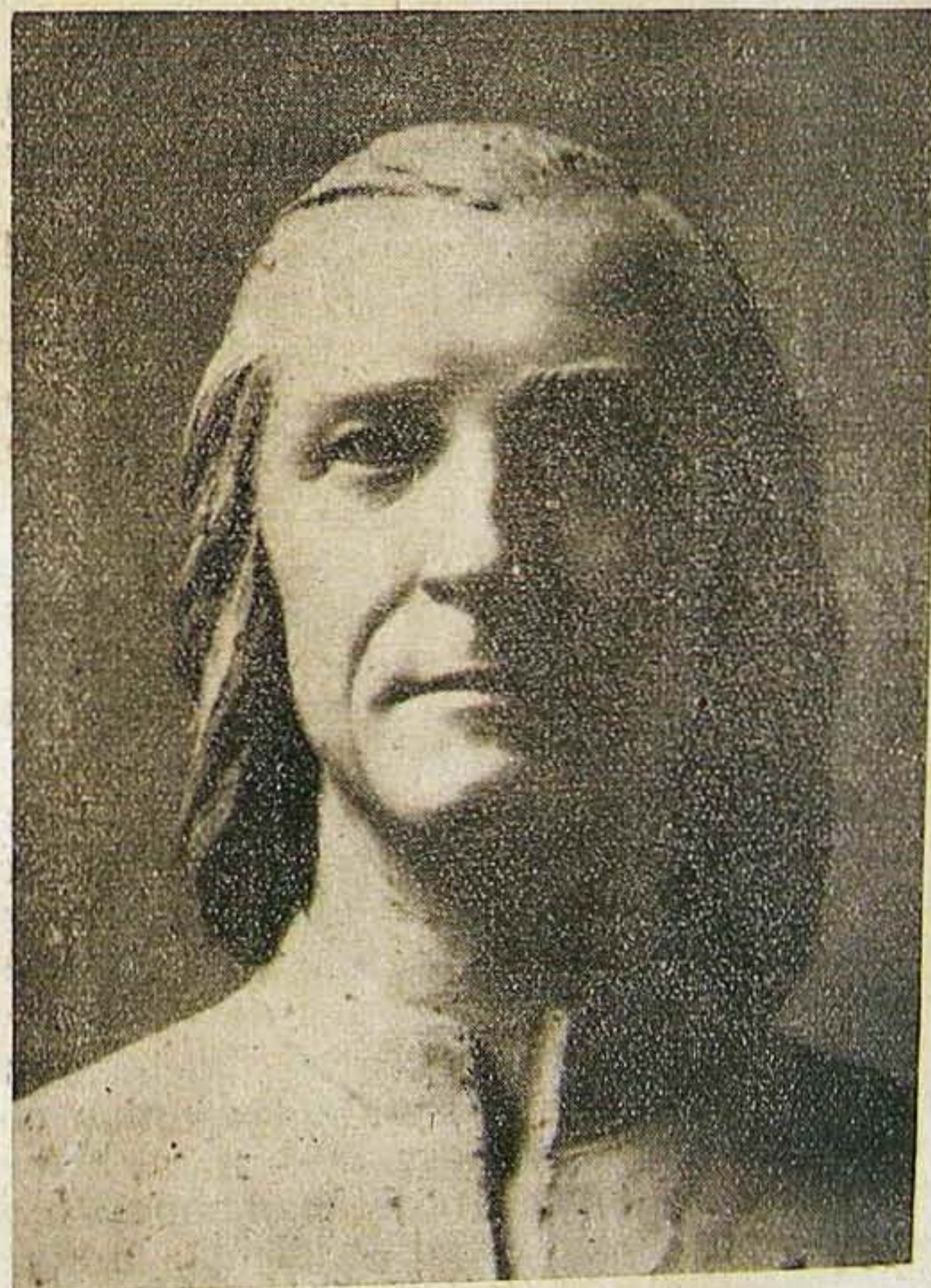
Lelkészbeiktatás

Miniszterelnök és püspökjelölés

Egyházi főtanácsunk ülése

Téli konferenciánk

Dávid Ferenc Egyletünk

DÁVID FERENC

Kissolymosi Simó Zoltán
szobrászművész alkotása

Ki ez?...

Az ó- és újvilág mesgyéjén egy merész úttörő, egy nyughatatlan lélek, egy zakatoló szív, egy beszédes ajak, egy jövőbe látó szem-pár, egy alázatos hívő, az *megfeszült Jézus Krisztusnak szolgája*, a mi magyar reformátorunk, az unitárius Egyháznak alapítója és első püspöke szép Erdélyországban: Dávid Ferenc.

Az alkotó művész képzelete így állítja elibénk a gondviselésszerű férfiút, aki az idő kerekét egy hatalmas lendülettel előre ragadta, már a XVI. század közepe táján mintegy megjósolva és önmagában meg is valósítva a mai modern kor tisztult felfogását. A hangsúly akkor is Názárethen volt, és nem Niceán. Ez az, amit mindenki megért s mégis az Istentől áldottak boldogító érzetével elmerülhet benne: ez az Isten ajándéka. Olyan világos és megnyugtató Hit, amelynek nincsen szüksége az észokok meggyőző láncolatára, sem a tekintély parancsszavára; mert az egy Istenből indul ki és megjárva az évezredek emberi tudás és tapasztalat magaslatait és mélységeit, a lelkében őrzött égi láng derengő világánál ismét csak Istenhez tér vissza. S ezenközben is mindenütt az Istent látja. Őt érzi és kutatja, Őt fejtegeti és imádja, Őt utánozza és tökéletesíti saját magában; mert Istent a világ nélkül, és az embert Isten nélkül elképzelni sem lehet.

Mi, unitáriusok örülhetünk annak, hogy ez a nemestartású fej helyettünk is gondolkozott. Ezzel és igazságait az Élet könyvéből merített szellemi fegyverekkel meg is védelmezte az ő korának elismert harcosaival szemben. S hogy mégis neki, a hősnek, kellett elbuknia az egyenetlen küzdelemben, az a Golgotha útja óta az emberi örök tragikumban leli magyarázatát.

Mi, unitáriusok, s velünk együtt az egész világ — neki köszönhetjük a hit- és lelkiismereti szabadság Arany Bulláját, amely Torda városát ama nevezetes Diétán (1568.) az öt-világrész központjává avatta.

Onnan pattant ki a „szellemi szikra“, amelyet féltő gonddal őriz lelke mélyén minden jó unitárius, minden alázatos hívő, még ha egymaga volna is az idegenül viselkedő felekezetek tömkelegében.

Ez a szent örökség arra int bennünket, azt követeli mitőlünk a mindnyájunkat elsöpréssel fenyegető világrengrésben, a kiforratlan ideák szennyes áradatában, hogy nyitott szemmel nézzünk magunk körül s a tornyosuló veszély láttára, befelé is tekintgessünk; hozzuk rendbe a Házunk tájékát s főként a szívünk redőit, az abban rejtőző unitárius gondolatvilágot, amelynek márciusi módra

fölszabadító örök értékeit elsikkadni nem engedhetjük.

Magasan szárnyalj, szent *Hitünk!*... És *Reményünk* légy — csalhatatlan!... És *szeretetünkben* legyen diadalmas a Tanítómester örökkévaló evangéliuma!...

J. M.

ÁHITAT

A pécsi disputáció előszava.

„A pécsi keresztény rendnek, méltatlan prédikátorának, Válaszuti Györgynek Skaricza Mátéval, a kövieknek tiszteletes és becsületes prédikátorával, Pécsen való beszélgetésük, az egy igaz Isten felől, és a názáreti Jézus Krisztus felől igaz oka és rendi. Anno Domini, 1588. augusztus hava 29. és 30. napján.

„Ad lectorem.“

„Valamely helyre és valami nemű rendbeli embereknek kezéhez jut és ér az én írássom, szerelmes és tisztelendő Uraim. ne úgy fogadja intelmem az Istennek szerelméért, és lelkének üdvösségéért, mintha patvarral és álnoksággal iratott volna, avagy csak magunk ítéletéből találtatott és gondolt dolog volna, hanem mint igaznak igazát; mert miképen hogy házunknál Isten parancsolataiból megtanultuk, hogy bűn a hazugság, azonképen házunkon kívül is hazugságot terjeszteni és írni bűnnek hiszem és vallom. Távol legyen azért én tőlem, hogy tehetségem és akaratom szerint Máté urammal való beszélgetésemhez, csak egy betűt is tegyek tisztességemnek kereséséért; vagy elvegyek gyalázatárak terjesztéséért. Istenemet szólítom bizonyosságul, hogy miképen magam szólásomnak rendjét, ha mind egy pontig eszembe jutna is, úgy írnám meg azt, mint volt; azonképen az ő kegyelme feleleteit és kérdését ha mind egyig eszembe jutna is úgy írnám meg, sem többel, sem kevesebbel, mint volt.“

„Nem mondhatom azért ezt, hogy vagy az ő kegyelme beszédében, vagy a magaméban el ne hagyjak és el ne felejtsek az én írássomnak rendjén, mert az lehetetlen dolog, hogy én mind egy szóig megírhassem; hanem azt mondom, hogy tehetségem szerint sem többet, sem kevesebbet nem akarok írni azokban, amik az ötödnapiig való beszélgetésünkben eszembe jutnak és az igaz dolgokhoz illendők.“

„Azért adom ezeket ki, nem valamely félnek gyalázatára vagy felmagasztalására, hanem, hogy a keresztények igazat kétes között

tehessenek és az mi jobb róla gondolkodván
lelkeknek üdvösségére követhessék, és meg-
tarthassák. Ami nemü indulatból lelkiismer-
etből azért én ezeket írtam és kiadtam, ke-
gyelmetek is úgy olvassa, kit ha cselekesztek,
igaz bírók lévén, kárát tudom nem valljátok.“

„Valete.“

HŐSÖK, EMBEREK

Jakab Elek emlékezete.

Az Unitárius Irodalmi Társaság megbí-
zásából megírtam Jakab Elek élet- és jellem-
rajzát, különös tekintettel irodalmi és köz-
életi munkásságának unitárius vonatkozásai-
ra. Az Unitárius Irodalmi Társaság e munka
megíratásával kegyeletes háláját és elismeré-
sét akarta leróni ez iránt a fáradhatatlan
szorgalmú és tevékenységű történetíró iránt,
akinek egyházunk majdnem négyszáz éves
multja kutatásáért és felderítéseért legtöbbet
köszönhet, ideértve még a halhatatlan érdemű
Kénosi Tösért, Uzoni-Fosztót és Kozmát is.
De Jakab Elek emlékezete nekünk nemcsak
ezért drága, hanem azért a lelkes tevékeny-
ségéért is, melyet az egyházi közéletben előbb
Kolozsvárt, később Budapesten kifejtett. Bol-
dog házasságának első két évtizedét Kolozs-
várt töltötte. Az erdélyi Főkormányshé-
léváltárának Budapestre költöztetésével a het-
venes évek elején ő is felköltözött s lelkesed-
éssel kapcsolódott bele az itteni egyházi élet
vezetésébe. Budapesten ekkor volt napiren-
den egy rendes unitárius egyházközség szer-
vezésének és megalapításának a kérdése. A
kiegyezés megtörténte után mind többen szál-
lingóztak fel híveink Erdélyből a fővárosba,
s amikor és ahol egynéhányan összejöttek, ál-
landó beszélgetés tárgya lett egy templom
építése. De hiányzott a nervus rerum geren-
darum. Megkezdődött az agitálás. Ebből a
munkából Jakab Elek oroszánrészt vett ki
magának. Agitált Budapesten barátai, ismer-
ősei körében élő szóval, írásaival, aztán
1875-ben az angolok között, mikor a Britt és
Külföldi Unitárius Társulat közgyűlésén,
mint az unitárius egyház hivatalos képvisel-
ője, dr. Gyergyaival megjelent, ahol nemcsak
figyelmüket és rokonszenvedőket nyerte meg az
ügynek, hanem anyagi támogatásukat is. Agi-
tált az erdélyi anyaegyház főhatóságánál is,
mikor az újonnan választott püspököt a bu-
dapesti egyházközség segélyezésére ismétel-
ten emlékeztette és figyelmeztette. A Keresz-
tény Magvetőben sűrűn megjelent közlemé-
nyeivel a figyelmet állandóan ébrentartotta
a születés vajudásaiban szenvedő egyházköz-
ség szükségei iránt.

Rendkívüli elfoglaltsága mellett is részt
vett a templomépítésre elhatározott gyűjtés-

ben. Izgatott az unitarizmus mellett, beszélt
történetükről s kellemes volt tapasztalnia
sokfelől az unitarizmus melletti rokonszenvedet.
De nemcsak gyűjt, hanem szerény anyagi vi-
szonyaihoz mértén áldoz is. Leányai hat héten
át reggeltől éjfélig dolgoztak, hogy egy gyö-
nyörű takarót és terítőt adhassanak az úrasz-
talára, melyről Derzsi Károly akkori buda-
pesti lelkészünk elmondotta, hogy méltó a fő-
városához és bizonyára egyházunkban nincsen
párja. S mikor végre a gyönyörű templom fel-
szentelési ideje érkezett, az ünnepélyre meg-
írta az egyházközség keletkezésének történe-
tét, mely kiterjed a hazai unitarizmus küzdel-
mes történetére is, s egyben fontos adatokkal
szolgál az angol és amerikai és magyar unita-
riusok érintkezéseire.

A megjelent munka a budapesti lelkészi
hivatal útján rendelhető meg négy pengő elő-
fizetési áron.

Dr. Gál Kelemen.

JÖVŐ ÚTAIN

A cselekvő unitarizmus útjai.

Elfogódva állok ki e helyre, hogy Önöknek
ittén előadást tartsak egy mindnyájunkat nagyon
érdeklő, de mégis olyan kérdésről, amelynek tag-
lalására nem érzem magamat hivatottnak. Most
érezem át igazán, hogy milyen nemes, de egyben
felelősségteljes hivatás lehet lelkésznek lenni: az
Isten házában beszélni a hitről, az emberi lélekhez
szólani megértő emberi módon és mégis az Ur ne-
vében és az ő szavaival. Ha nem is lehet ehhez
hasonló ma az én feladatom, mégis a kérdés egy
ehhez közelálló dolog, az unitarizmusról, a cse-
lekvő unitarizmus útjairól, tehát mondhatnám
egyházunk létkérdéséről kell beszélnem nekem, a
laikusnak. Ha most mégis Önök elé állok, hogy
a fölített kérdésre vonatkozó gondolataimat is-
mertessem, mentségemre szolgáljon, hogy éppen
ez volt a konferencia vezetőségének az elgondo-
lása, nem egyházi hivatású embereket is megszól-
laltatni ebben a kérdésben.

Egy ilyen minden, bensejében és érzéseiben
is unitárius embert érintő kérdésről természet-
esen mindenkinek meg lehet a jól átgondolt vagy
talán csak inkább érzés szerint kialakult véle-
ménye. De mindenki más szempontból nézi a kér-
dést a hivatása és kialakult életfelfogása, gondol-
kozásmódja szerint. Hogy tud e kérdéshez köze-
ledni, egy olyan ember, akinek foglalkozásánál
fogva az egész gondolatvilága a számok elvont
birodalmával való állandó foglalkozásban alakult
ki? A számokra akarom itt Goethe szavait alkal-
mazni:

Mint Istennök trónolnak ők fenségesen

Körülöttük nincs tér én nincs idő sem.

Ebből a birodalomból, amely távol áll minden
földi dologtól, akarom elhozni azt az objektivi-

tást, ami a kérdés tárgyalásához elsősorban szükséges. Tudományos szempontból akarom ezt a kérdést boncolni és ilyenmódon megjelölni a kérdésnek a lényegét és kijelölni azokat a célokat, amelyeket magunk elé kitűzhetünk.

Egy másik szempont, amit ugyancsak a számok birodalmából meríthettem, a realitásoknak csalhatatlan módon való fölismerése. Ez magukra a számokra minden esetben fennáll, de egy ilyen egészen más természetű dologra is megkíséreltem következetesen alkalmazni. A megvalósítás, illetőleg megvalósíthatóság kérdésében ezzel a szemponttal akarom magam vezettetni.

Mit értünk általában egy szellemi áramlat, illetőleg szellemi eszmekör aktivitásán? Az illető eszmeáramlat belső fejlődését, tisztulását és minél alaposabb megismertetését, másrészt pedig terjesztését, másokkal való elfogadtatását vagy legalább is mások előtt való megbecsülésének az elérését. Az unitarizmus is, mint minden vallás az eszmeáramlatok közé tartozik. És hogy különösképpen reá alkalmazva mit jelent ez az aktivitás, ahhoz ismét az unitarizmus lényegét kell megvizsgálnunk, mert e kérdésre csak az ad feleletet.

Egyik leglényegesebb vonása az unitarizmusnak éppen a másokkal és mások hitével szemben való legnagyobb fokú türelmesség. Ezt a türelmességet a gyakorlatban, hangsúlyozom, hogy a gyakorlatban, odáig fejlesztették, hogy még saját hívóinkkal, sőt lelkészeinkkel szemben sem kívánják meg a hitelveknek azonos módon való értelmezését és hirdetését. Az egy igaz Istenben való hiten kívül minden más vallási kérdésben a maga fölfogása szerint alakíthatja ki minden unitárius ember állásfoglalását. Lelkészeinktől is igen gyakran lehet ilyen dolgokban egészen eltérő magyarázatokat hallani. Sokan éppen ebben látják az unitarizmus gyengéjét. Nekünk nincsenek dogmáink és ezért szemünkre vetik, hogy nekünk hitelveink sincsenek. Valóban azt látjuk, hogy különösképpen a katolicizmus, amely vallási kérdésben nem enged semmilyen önálló véleményt és kötelezőképpen előírja a hitelvek hivatalos magyarázatának mindenki által való elfogadását, a kételkedésnek vagy vitának már a lehetőségét is elveszi az által, hogy csak a hívők számára írt vallási könyveknek az olvasását engedi meg, de nem adja a kezükbe még a bibliát sem, minden más vonatkozásban is ilyen fegyelmet tud tartani a hívők között, mint magának a hitnek kérdéseiben. A nagyobb fegyelem miatt látjuk sok esetben a katolikus hívők részéről az egyházhoz való nagyobb ragaszkodást és ezért lehetséges az, hogy a reverzálisok egyre-másra hódítják el a protestáns hívőket.

Erre való tekintettel igazat kell adnom azoknak, akik ebben az unitarizmusnak egyik gyengeségét látják. De más oldalról nézve én ebben az unitarizmusnak egyik erősségét is látom, mert hiszen ez a felfogás a vallásunknak éppen a lé-

nyege. Összefügg ez már az unitarizmus keletkezésével, hogy úgymondjam annak a szülőföldjével. Nem véletlen az, hogy éppen abban az országban, amelyben az unitarizmus keletkezett, illetőleg felekezett megmaradni és kifejlődni tudott, mondották ki az egész világon leelőször a vallásszabadságot. Nem véletlen, sőt ellenkezőleg én a két dolog között szükségszerű okozati összefüggést látok. Természetesen ebben a dologban nem az ország maga, szóval nem a földrajzi helyzet hozta azt magával, hogy a vallásszabadság és az unitarizmus Erdélyben kifejlődött, hanem a sajátos erdélyi néplélek. Ez a néplélek az ott élő népfajtákból a faji jelleg alapján, a történelmi behatás folyamán vált ki. De lehet egyáltalában erdélyi lélekről, erdélyiségről, vagy ahogy odaát mondani kénytelenek, transsilvanizmusról beszélni? Sokan tagadják ezt és azt vallják, hogy ez csak olyan kitalálás, amelyet erdélyi testvéreinknek a szükség adta a kezébe az erdélyi autonómia kiharcolására való érvként. Az én meggyőződésem szerint nem így van ez. Én hiszek a transsilvanizmusban és azt vallom, hogy éppen nekünk, unitáriusoknak kell hinnünk benne, mert éppen az unitarizmusban látom a transsilvanizmusnak egyik legfőbb vonását. A többféle népfajtának évszázadokon át való egymás mellett való békés, vagy legalább is békére törekvő élete, a történelem folyamán megért, sőt átszenvedett sokféle uralom és függőség, mindezek között az önállóságnak a lehetőség szerint való megtartása és nem utolsó sorban az ott élő népfajtának alaptermészete kellett, hogy magával hozza annak a türelmességnek, megértésnek, tisztultabb felfogásra való törekvésnek és az objektív elbírálásnak, a tiszta evangélium tanításához való visszatérésnek azt a fokát, amely az unitárius vallásnak Erdélyben való kifejlődéséhez vezetett. Hogy egyes angolszász népeknél is találunk unitáriusokat, vagy az unitáriusok közé sorozható, talán más névvel megjelölt, de egészen hasonló felfogást valló felekezeteket, ez nem mond ellent a fenti megállapításnak, ellenkezőleg csak megerősíti azt, mert hiszen számos más példáját is látjuk annak, hogy az angolszász népeknek életfelfogása és gondolkozása közel esik a magyarokéhoz, különösképen az erdélyi magyarokéhoz. A transsilvanizmus a mások érdekének, véleményének tiszteletbentartása, a mások hagyományainak, művészetének megbecsülése. Az igazi erdélyi vagy talán így mondhatom, az erdélyi lélekű ember éppen úgy megbecsüli az erdélyi román vagy szász művészetet, az éppen úgy meg akarja tartani és éppen úgy Erdély kincsei közé akarja sorozni, mint a magáét.

Más oldalról nézve a dolgot, ha azt vetik a szemünkre, hogy nekünk nincsenek szilárd hitelveink, erre azt válaszolom, hogy annál inkább megvan a megingathatatlan, törhetetlen hitünk az egy igaz Istenben. Ha akár minden más kérdésben többé-kevésbé eltérnek is a felfogásaink,

ebben egyetértünk, ez mindennél erősebben összekapcsol minket és minthogy ez az egyetlen hittételünk, annál erősebben hiszünk benne és ragaszkodunk hozzá. Ezért is tartom én mégis erősségünknek az unitarizmusnak ezt a lényegét, amelyben sokan gyengeségünket látják. De erősségünknek látom azért is, mert ennyire össze van kapcsolva az erdélyi lélekkel, az erdélyi magyar nép létének kérdésével. Akik csak a nemzeti létet, az erdélyi magyar nép fennmaradását védik, azok védik ezzel együtt az unitarizmust is. Nemzeti célokat helyezünk máma a kényszerítő szükséghez képest első helyre és e nemzeti célok között erdélyi vonatkozásban ott van az unitarizmus is.

Az unitarizmus lényegének ebből a megállapításából már most önként folynak azok a célok, amelyeket magunk elé tűzhetünk. Ami a fejlődést, a terjeszkedésünket illeti, objektíve meg kell állapítanunk, hogy elsősorban védekeznünk kell, nem újabb terjeszkedésre gondolhatunk, mint inkább arra, hogy megtartsuk azt az állományunkat, amellyel máma rendelkezünk. A megtartást illetőleg külön kell választanunk a magyarországi unitáriusok kérdését az erdélyiekétől. Ahhoz, hogy itt a csonkaországban megállhassuk a helyünket, hogy a többi felekezetekkel szemben kivívhassuk magunknak a minket megillető helyet, az elismerést, sőt ezen felül a megbecsülést is, ahhoz szükséges volt egyházunknak különválása az ősi egyháztól. Olyan szükségesség volt ez, amelyet azok a férfiak, akik felelősségük tudatában elhatározták, csak hosszas lelkitusa után és nehéz szívvel tudták megtenni. De nem volt más választás. Hiszem, hogy most már könnyebben és nagyobb erővel fogjuk tudni a csonkaországban szétszórtan élő unitáriusokat összefogni, magunkat, hitünket és célkitűzésünket az itteni néppel megismertetni és talán közöttük az unitárius eszme szolgálatában hódításokat is végezni. A terjeszkedés, az új lelkek besorozása azonban csak lassan és fokozatosan történhetik, hogy egyszerre csak annyian jöjjenek közénk, akiket mi a magunk túlsúlyánál fogva teljesen magunkhoz hasonlóvá tudunk alakítani, akik az unitarizmus lényegét, beleértve azt az erdélyiséget is, amit én mint egyik lényeges részét az unitarizmusnak, említettem, teljesen át tudják venni. Ha egyszerre igen nagy tömegben jönnek olyanok közénk, akik multjuknál, származásuknál fogva tőlünk különböznek, féluünk kell attól, hogy nem ők fognak hozzánk áthasonulni, hanem a mi lelkünket is átformálják az ő lelkükhöz hasonlóvá. De különösképpen veszedelmesnek találok olyan nemcsak az erdélyi, hanem a magyar fajtól is idegen egyéneknek a befogadását, akik a legtöbb esetben nem is meggyőződésből, hanem érdekből kérnek hozzánk bebocsátást. Ezeknek a befogadása az én véleményem szerint csak teher-tétele lehet az unitarizmusnak s így azt egyszersmindenkorra be kellene szüntetni.

Ha mármost Erdély felé nézünk, sokkal szo-

morúbb kép tárul elénk. A terjeszkedésnek semmi lehetőségét nem látom, sőt az állományunk megtartását is sokkal nehezebbnek gondolom, mint ideát. Pedig elsősorban arra kell törekednünk, hogy az ősi unitáriusokat meg tudjuk tartani hitünkben, a velünk való kapcsolatokban és hogy megmentjük őket a nemzetnek, az erdélyiség gondolatának. Az én véleményem szerint elsősorban ez kell, hogy a kötelességünk legyen. Fontosabb ez, minden itteni terjeszkedésnél, minden erőnk megfeszítésével arra kell törekednünk, hogy az erdélyi unitárius egyházközségek fennmaradhasanak, hogy a regátban szétszórtan élő unitáriusok egyházukkal valamilyen kapcsolatban tudjanak megmaradni, s hogy megtartsák hitüket, nyelvüket és magyar nemzetiségüket. Hogy ezt milyen módokon lehet megvalósítani, arra hivatottabb lesz az Erdélyben élő, tehát az ottani viszonyokat jobban ismerő atyánkfiának a felszólalása. Én most csak a kérdés fontosságát akarom hangsúlyozni, megkondítom a vészharangot, mert az én értesüléseim szerint valóban a legtöbb helyen végveszedelemben van az unitarizmus Erdélyben, én pedig az unitarizmust Erdély nélkül, az erdélyi magyar unitárius tömegek nélkül elképzelni nem tudom. Erdély teremtette meg és ápolta évszázadokon át az unitarizmust, amit azelőtt Erdély tett az unitarizmusért, most az unitarizmusnak kell megtennie Erdélyért.

Azt vethetné a szememre valaki, hogy én itt csak nemzeti célokat tartok szem előtt, hogy más köntésben ugyan, sőt álruhában, de valójában csak nemzeti eszméket hirdetek. Egy ilyen magasztos eszmeáramlatnak, mint amilyen az unitarizmus, magasztosabb céljai is kell, hogy legyenek. Vannak is, máma még inkább vannak, mint bármikor máskor. Annyi érthetetlen dolog történik a mai világban, a józan ésszel és minden emberi érzéssel ellentétben levő jelenségeket látunk nap-nap mellett. Egyfelől éhínség és nyomorúság van, másfelől a gazdasági javak akarattal való elpusztítását látjuk. Látunk háborút és polgárháborút a legborzalmasabb kegyetlenséggel, országokat, melyekben az emberi életnek már semmi értéke nincsen, amelyekben az Istennek legszebb ajándékát, az életet könnyelműen prédálják el. Elnyomást, türelmetlenséget, népeknek nyelvüktől, hitüktől, hagyományaiktól való megfosztását, az életlehetőségektől való elvágását éppen abban a gazdag hazában, amelyik mindenkinek tudna bőségesen kenyeret adni. Az ember értetlenül áll e jelenségekkel szemben és nem csodálom, hogy sokan ítéletüket vesztik el a zürzavaros világban és hajlanak arra, hogy a sok furcsaságot valami földöntúli hatalommal magyarázzák meg. De az Isten létezése igazán nem adhat magyarázatot ezekre az embertelenségekre és azért keresi sok csalódott lélek a magyarázatot a babonában, okkultizmusban, asztrológiában és sok más hasonló különös teóriában. Valóban sokszor nem tud megszabadulni az ember attól a

Miniszterelnök és püspökjelölés.

A Londonban megjelenő „Daily Telegraph” című napilap egyik legutóbbi számában a fenti címen igen érdekes híradást közöl. Lord Hugh Cecil Westminsterben az anglikán egyház nagygyűlésén ildomtalanak mondotta azt az eljárást, miszerint az anglikán püspöki méltóságok betöltésére az unitárius vallású Chamberlain miniszterelnöknek kell hivatali állásánál fogva az angol királynak előterjesztést tennie.

Chamberlain tudvalevően buzgó unitárius és nem mulaszt el egyetlen alkalmat sem, hogy Istentiszteletre menjen minden vasárnap abba a templomba, ahova ősei is századokon át jártak. Lord Hugh Cecil sürgette annak a VIII. Henrik korabeli (1509—1547.), idejét múlt törvénynek a módosítását, mely fej- és jószágvesztéssel sújtja mindazokat a személyeket, így a miniszterelnököt is, „akik a püspökválasztásnál és szentelésnél közreműködni vonakodnak”.

Dr. Long, Canterbury érseke utalt arra, hogy a Korona tanácsadóit is foglalkoztatta már ez a kérdés és alkalmat fognak majd keríteni arra, hogy azt majd alapos megfontolás tárgyává tegyék.

Lord Hugh Cecil javaslata előterjesztése során rámutatott arra, hogy az a törvény, amely az unitárius vallású miniszterelnököt anglikán püspökök jelölésére kötelezi, rég elavult és új értelmezést kíván. „Meg vagyok győződve” — mondotta, — „hogy a miniszterelnök, mint mindenben, ebben a kérdésben is az alkotmány értelmében és a leglelkiismeretesebben jár el. Tény azonban, hogy meggyőzésében ő unitárius keresztény és így, bármilyen lelkiismeretesen teljesítse is alkotmányos kötelezettségét, ildomtalanak, sőt egyenesen visszatetszőnek látszik az, hogy az anglikán püspöki méltóságok betöltésénél az unitárius vallású miniszterelnök legyen köteles a legfontosabb lépést megtenni.”

„Ha VIII. Henrik korában élnénk, a Downing-Street-en nem volna unitárius. Megégetnék Smithfield-en. Az, hogy Chamberlain-nek ma nem kell megégettetéstől félnie, a türelem és a felvilágosultság szellemének köszönhető. Miért nem vehetnők minden vonatkozásban hasznát annak a szellemnek, amely az embereket türelmesebbekké és emberségesebbekké tette. A dékánokat és káptalanokat vajjon fej- és jószágvesztés veszedelme fenyegetné-e azért, ha lelkiismeretükre hallgatva nem működnének közre egy olyan ember püspökké való szentelésének szertartásánál, akit nem tartanak arra a méltóságra alkalmasnak?”

Dr. Hensley Henson Durham püspöke rámutatott arra, hogy a nevezett törvény olyan időből származik, amikor még az egész angol nemzet

gondolattól, hogy valamilyen csillagzatnak a föld népére való hatása zavarta meg az emberekben a józan gondolkozást, ölte ki belőlük az emberi szeretetet és tette őket képtessé e sok borzalmaság elkövetésére, mert elképzelhetetlen másképp az, hogy annyi örültség történik egyidőben. Ilyen körülmények között éppen az unitáriusoknak kell a legnagyobb erővel föllépniök, egy tisztult vallási fölfogást, igaz hitet kell szembeállítani a kótyagos teóriák hívóival. A mi hitünk szerint leginkább nekünk unitáriusoknak van meg a lehetőségünk arra, hogy a sok kételkedőt, lelki egyensúlyát elvesztett embert a mi megértő, türelmes fölfogásunkkal visszavezessük az egy igaz Istenben való hitre. Ez legyen a mi távolabbi feladatunk, az erdélyi unitáriusok megvédésén, a magyarországi unitarizmus megerősítésén kívül, harmadikul ezt kell kitűznünk célunknak: hirdetni és cselekedni a szeretetet és a megértést, Jézus példáját követve, és rávezetni az embereket az egyedüli Istenben való igaz hitre.

Dr. Veress Pál.

KRÓNIKA

Lelkészeiktatás.

Kocsord kellős közepén egy nagy esűrben, melyet a hívek templommá avattak, fehér ponyvafalak között félezer ember éneklie a zsoltárokat, pedig még be sem fejezte hivogató szavát a hősök emlékét őrző nagyharang. Mikor dr. Csiki Gábor beiktató, és Kereki Gábor beiktatandó lelkészek bevonulnak a virágerdő között elhelyezett úrasztalához, felcsendül az ősi zsoltár: Te benned bízunk eleitől fogva... Biblia olvasás és ima után Régeni Áron ez alkalmakra írt gyönyörű énekét éneklie a gyülekezet: „Pásztoroknak pásztora, nagyhatalmú Isten, ki népedet nem hagyod árván, őrizetlen”. A mély áhítatot dr. Csiki Gábor beiktató beszéde fokozza. Felejthetetlen beszéd volt, láng minden szava, mely úgy a gyülekezet, mint a beiktatott lelkészek mécesest gyújtott a lelkében, mely örökké égni fog Istent kereső útjukon. Ezután Kereki Gábor lelkész tartotta meg beköszöntőjét, melyben a szívét-lelkét nyitotta meg híveinek, kik úgy szomjúhozzák, várják mindig szavait, mint a békés kis madarak kicsi fészükben anyjuk gyűjtését. A templomi ünnepélyt bankett követte, hol számos köszöntő hangzott el, melyek kiemelték a beiktatott fiatal lelkész eddigi munkáját, közszeretben álló egyéniségét, áldásukat kérve további munkájára. Mi is ez alkalommal megegyszer üdvözöljük őt és szeretett vallásos gyülekezetét, kérve Istennek segédelmét egész életükre.

A lelkészt kapott gyülekezet most induljon meg az alkotó munka útjain, és építsen hajlékot az egy igaz Istennek dicsőségére.

Nagy Sándor.

egy felekezeti volt. Ez az idő elmúlt és a törvény életben tartása anomáliát szül.

Lord Hugh Cecil javasolta, hogy küldjenek ki egy bizottságot, hogy az a törvény módosításának szükségességét illetékes tényezők előtt kifejtse.

Lapunk olvasói között lehetnek olyanok is, akik csak e híradás útján szereznek tudást arról, hogy Neville Chamberlain, Nagybritánia erőskezű miniszterelnöke az unitárius anyaszentegyház lelki emlőjéből szívja magába azt a hitet és erőt, mellyel ma a világ legnagyobb birodalmának nehéz ügyeit intézi. Unitárius volt testvérbátyja, Austen Chamberlain is, „az élesesű” külügyminiszter. Családjuk Birminghamból származik és abban az egyházközségben nőttek fel, amelynek Joseph Priestley, az oxigént felfedező világhírű természettudós és szabadsághős volt egykor a lelkésze. Unitárius volt Nagybritánia nemrég elhunyt vezére, Ramsay Mac Donald is, aki ifjú éveiben maga tartott istentiszteleteket azokban a szegény gyülekezetekben, melyeknek egyszerű munkás hívei nem tudtak rendes papot alkalmazni. Tanulság okából jegyezzük ide még azt is, hogy William H. Taft, az Egyesült Államok néhai elnöke, — ha csak betegség nem gátolta, — egyetlen vasárnap se maradt el az unitárius istentiszteletről.

Dr. Csiki Gábor.

ERDÉLY

Egyházi főtanácsunk ülése.

Az 1937. évi Egyházi Főtanács rendkívüli körülmények miatt nem volt megtartható a szokásos időben s ezért ülését jelen év január hó 16. és 17-én tartotta meg. Január 15-én pedig a Dávid Ferenc Egylet és az Irodalmi Társaság, valamint a Tanítók Egyesülete tartotta meg szokásos közgyűlését nagy érdeklődés közepette.

Az 1938. január 16—17-iki Főtanács történelmi fontossággal bírt s valósággal Zsinatnak a hatáskörét töltötte be; csaknem 200-an jelentek meg a tagok, ezzel is bizonyosságot adva a Főtanács tárgyalásának fontosságáról.

A főtanács ülést Dr. Ferenczi Géza főgondnok január 16-án reggel nyitotta meg, aggodalmas, de iránytjelölő és kibontakozáshoz vezető komoly szavakkal. Árkosi Tamás egyházi közügyigazgató lélekemelő imája után, a Főtanács megkezdte tárgysorozatának letárgyalását. A tárgysorozat megállapítása után, a Főtanács állásukban megerősítette és az esküt bevette: Dr. Fekete Sándor, háromszéki, Dr. Barabásy Albert, marosköri, és Tanka Károly aranyosköri felügyelőgondnokoktól.

Kegyeletes szavakkal emlékezett meg a

Főtanács az elhunyt Dr. Elekes Dénes székykeresztúri főgimnáziumi felügyelő-gondnokról, akinek neve egybeforrt a főgimnázium életével, vezető részt vevén az iskola felső tagozatának megmentési munkájában. Új főgimnáziumi gondnokokká dr. Elekes Domokost és Dr. Lőrinczy Istvánt választotta meg.

Az Istentiszteletet Dobay István, vargyasi lelkész vezette; áhítatos imája és mély értelmű beszéde a felzaklatott lelkek megbékülésére irányult.

Dr. Szent-Iványi József főgondnok lemondását sajnálattal vette tudomásul a Főtanács, s utódjául Dr. Gál Miklós, tordai ügyvéd, aranyosköri felügyelőgondnok, kamarai képviselőt választotta meg. Az E. Főtanács az E. K. Tanács jelentése alapján mély tisztelettel fogadta és vette tudomásul Főt. Dr. Boros György püspök úr bejelentését, hogy 6 évtizedre terjedő, érdemekben gazdag egyházi működése után nyugalomba bocsátását kéri. Hosszú, szép életpályája nyitott könyv, melynek minden lapjáról sokirányú munkássága mellett egyházunk iránti hűséges meleg szeretete olvasható ki. Minden munkából kivette a maga részét. Kicsiny és nagy feladatok teljesítésére egyforma készséggel vállalkozott, s amit vállalt, azt odaadó buzgósággal teljesítette. Ninesen egyházi életünknek olyan területe, amelyen nyoma ne volna az Ő sokirányú munkásságának.

Munkássága és tevékenysége nagy részét a teológiai tanszéken töltötte el. Olyan időben volt teológiai tanár, amikor jórészt egyedül az Ő vállaira nehezült lelkésznevelésünk minden gondja. Mivel tűz volt lelkében, tüzet is tudott gyújtani hallgatói szívében. A ma élő papnemzedék idősebb része az ő lelkéből merítette azt az apostoli lelkesedését, amellyel a nehéz viszonyok között is végzi szent hivatását. Egyházi irodalmunkban történelmi nevet biztosított magának. Kiváló jelentőségű egyháztársadalmi működése. Olyan időben alapította és szervezte a Dávid Ferenc Egyletet, amikor mások még nem is gondoltak ilyen társadalmi szervezkedésre. Az egyházi közigazgatás és kormányzás terén, mint az E. K. Tanács tagja, előadója, majd mint egyházi főjegyző s végül közel 10 éves át, mint püspök, sokszor igen nehéz viszonyok között, önzetlenül, önfeláldozóan, egyházszeretettel, páratlan buzgósággal szolgálta és védte egyházát, s ennek intézményeit, erősítette a külföldi hitrokokkal való kapcsolatot.

Most midőn egy emberöltőt meghaladó, lelkiismeretesen végzett közcélú munkálkodás után a közbizalom által reáruházott vezetői tisztségétől megválnak. E. Főtanács Főtiszteendő püspök úr iránt teljes elismerését és hála köszönetét fejezi ki és azt a reményét

nyilvánítja, hogy az évek hosszú során szerzett értékes tapasztalatait ezután is hasznosítani fogja egyházi életünkben."

A Főtanács az április 1-én megüresedő püspöki állásra egyhangúnak mondható lelkesedéssel megválasztotta Dr. Varga Béla, teol. akad. tanár, eddigi püspökhelyettes főjegyzőt. Ezután következett a főtanácsi ülésnek legvitatottabb pontja, hogy betöltsék-e a mostani Főtanácson az egyházi főjegyzői állást, vagy ne? A többség a betöltés mellett nyilatkozott s főjegyzőnek — a Dr. Varga Béla királyi megerősítése utáni érvénnyel, — Dr. Kiss Elek teol. tanárt választotta meg, szintén az egyhangúságot megközelítő akarattal nyilvánítással. Dr. Ferenczi Géza, főgondnok, nem tartván elvi szempontból a főjegyzői állás betöltését időszerűnek, főgondnoki állásáról lemondott. Dr. Varga Béla meleg szavakkal kérte Dr. Ferenczi Gézát elhatározásának megváltoztatására, de eredménytelenül. A Főtanács, mely egyhangúlag kérte lemondásának visszavonását, lemondását nem fogadta el, abban a reményben, hogy a mai néhez időkből a tapasztalt és kipróbált főgondnokot újra megnyerheti egyházunk ügyének. Ezért felhatalmazta az Elnökséget, hogy mindent elkövessen Dr. Ferenczi Géza lemondásának visszavonására.

A püspökhelyettes és az E. K. Tanács tömör és mindenre kiterjedő jelentését Dr. Varga Béla, illetve Dr. Mikó Lőrinc terjesztették elő, melyet a Főtanács köszönettel vett tudomásul. Ezek a jelentések hű képét adták az Unitárius Egyház nemes küzdelmének, egyháztársadalmi szerveinek minden téren akadályokba ütköző, de azért erős akarattal folytatott tevékenységére; iskoláinak és a tanító testületének önfeláldozó munkájáról, a még mindig, szórványosan folyó erőszakos áttérítésekről, s lelkészeink ellen indított minden alaposabb indok nélküli hivatalos hatósági eljárásokról. A Főtanács a jelentés meghallgatása után felhatalmazta az E. K. Tanácsot a szükséges lépések megtételére, a sérelmek gyors orvoslása végett.

A Főtanács kiemelkedő határozata közé tartozik az, amely kimondotta, hogy a székelykeresztúri főgimnázium felső tagozatának fenntartását, melyet eddig a főgimnázium baráti köre tartott fenn, újból az egyház tartja fenn, igénybevéve az egyházi adót és az önkéntes adományokat s megajánlásokat.

A pénzügyi és jószágfelügyelőségi jelentésekből megállapítható volt, hogy az egyház gazdasági ügyei Pataki András jószágfelügyelőségi elnök szakszerű vezetésével megnyugtató képet adnak, s egyben reményt a jövőbeli gyarapodásra. A Főtanács örömmel vette tudomásul, hogy a Bors-féle hagyaték ügye rövid időn belül befejezést nyer, ami

Fazekas János dr. jogtanácsos fáradságot nem ismerő munkájának eredményét jelzi.

A választások során Dr. Kiss Elek a Teológiai Akadémia dékánjává választották; a bizottságokba beválasztottak eddigi munkássága és egyházszeretete biztosíték arra, hogy beváltják a hozzájuk fűzött reményeket.

A Főtanács tárgysorozata 17-én este az éjféle órákban ért véget. Útó Lajos székelykeresztúri, Lőrinczi Dénes tordai lelkészek lelkes beszéd keretében köszönték meg az Elnökségnek a bölcs vezetést, amellyel ezt a történelmi nevezetességű Főtanács tárgysorozatát letárgyalták, s biztosítva a Főtanács és az Egyetemes Egyház tagjainak szeretetét és ragaszkodását. Árkosi Tamás közügyigazgató imájával ért véget az 1938. január 16—17-iki Főtanács.

Az 1938. január 16—17-iki Főtanács az Unitárius Egyház életében egy fontos „örsváltást“ jelentett. Ez meg is látszott a tárgyalások menetén is. Új emberek, új eszmékkel és elgondolásokkal kerültek az Egyház ügyeinek vezetéséhez és ügyeinek intézésére, olyan időben, amidőn az Egyház életfontosságú szerepet tölt be és kell továbbra is betöltenie a romániai magyar kisebbség életében. Adja az Isten, hogy béküljenek meg a felizgatott kedélyek, simuljanak el az ellentétek s teremdjék meg az az unitárius egyetakarás és közös együttműködés, mely megtermi a szebb unitárius jövőt. És éreztetni fogja jótékony hatását híveinek, barátainak s az egész kisebbségi társadalom életében.

e. j.

BESZÁMOLÓ

Téli konferenciánk.

Az unitárius konferenciás tábor folyó évi február hó 20—23. napjain tartotta meg ezidei téli konferenciáját. Február 20-án a Misszióház templomában ünnepi istentiszteletet tartott a tábor, Ferencz József központi missziói lelkész imát mondott és dr. Kiss Elek kolozsvári teológiai dékán, főjegyző prédikált a keresztény vallásban rejülő mélységes optimizmusról, amely optimizmus Jézust fölébe emeli az összes vallásalapítónak. Ezt az optimizmust most a többi keresztény egyházak felfogásával szemben mentette meg Dávid Ferenc, az unitárius egyház megalapítója. A cselekvő unitarizmus útjairól tartottak előadást: dr. Veress Pál egyetemi m. tanár, Pethő István lelkész és dr. Kiss Elek teológiai dékán, főjegyző. Dr. Veress Pál általános áttekintést nyújtott hallgatóságának, ismertette az unitárius vallást jellemző liberális szellem előnyeit és hátrányait, végül a Dávid Ferenc-i erdélyi szellemű liberáliszmus mellett tört pálcát, mely egyedül

lehet éltetője az unitárius vallásnak. Pethő István lelkész a mai helyzetről festett igazságos, de szigorú szemmel megrajzolt képet és kereste a kiutat arra, hogy a fejlődés, a haladás, a benső vallásosság útjára tudjunk lépni. Dr. Kiss Elek feltárta előttünk az unitárius szellem világhódító útját, amely abból áll, hogy az unitárius szellem nem ítél elfogultan, mindenkit figyelembe vesz, mindenki érdekeit védi és arra törekszik, hogy az érdekelteket tényleg igazságosan egyenlő megelégedésre tudja összeegyeztetni. A mai világ minden bajnak főokát abban látja, hogy úgy igyekszünk megoldani az államok és egyházak jövőjét, hogy a különböző érdekeket nem egymás mellé, hanem egymás alá rendeljük. Az előadásokat vita követte. Különösen a harmadik napi vita alkalmával dr. Kiss Eleknek a gyakorlati unitarizmusról tartott előadása volt érdekes. Ebben nagy hévvel és lelkesedéssel hirdette: példaadó kell, hogy legyen az unitárius ember családi élete, de különösen a lelkipásztor családi élete, vezetnie kell a gyermekáldásban és gyermeknevelésben és a minden téren való kötelességteljesítésben. Ezen az utolsó napon dr. vitéz Nyiredy Gézané vezetése mellett a konferenciás tábor nőtagjai teát szolgáltak fel.

Ujváry László.

VIDÉKEN

Dávid Ferenc egyletünk.

Dávid Ferenc Egyletünk az idei esztendőben nagy gondot kíván fordítani a vidéki látogatósokra s vándorgyűlések keretében keresi fel az egyes unitárius gócpontokat, hogy ott vallásos és hazafias estélyeit megtartsa.

Az első körut állomásai új gyülekezetünk Kocsordon márc. 25-én délután, ahol dr. vitéz Nyiredy Géza miniszteri titkár, az egylet alelnöke, dr. Csiki Gábor lelkész és Pethő István pestszentlőrinci lelkész szerepelnek a műsoron.

Debrecenben szombaton, márc. 26-án délután 7 órakor a templomban tartanak műsoros estélyt, ahol imádkozik Pethő István lelkész, megnyitót mond: dr. báró Daniel Gábor egyleti elnök, a vendégeket üdvözli dr. Egyed János helybeli gondnok, az ünnepi beszédet dr. vitéz Kozma György kir. közjegyző, egyházköri felügyelő gondnok tartja. A zárszót dr. vitéz Nyiredy Géza mondja.

A vidéki vándorgyűlések sorát az egylet tovább folytatja, de várja vidéki egyházközségeink és szörványaink jelentkezését, mert a vidéki gócpontokban lakók tudják a legjobban, hogy hol van szükség az élet felfrissítésére és az öntudat erősítésére.

Leányegyletünk estélye.

PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA LEÁNYEGYLETÜNK ESTÉLYE. A szeretet, a kölcsönös megbecsülés, a munka, az alkotás és a felfelé való buzgó törekvés jegyében ünnepel a Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesület. Hosszú hetek óta, mint a hangyaboly összegyűltünk, sutogtunk, tárgyaltunk, tanultunk és ennek következményeként már kész tervvel álltunk szeretett vezetőnk, Mária nénink elé. Elmondtuk, hogy szeretnénk életjelt adni kis egyesületünkről. Az elhatározás megvolt, arra a gondolatra jutottunk, hogy megvalósítjuk a távolbalátó rádiót egy kabaréest keretében. Az est szépnek ígérkezik, a kacagtató számok mellett komolyabb számokat is iktattunk műsorunkba. Remélem, hogy az estén megjelenő kedves közönségünk székely szíve összeforr a leányszívekkel, együtt sír és együtt kacag majd velünk. A siker reményében szeretettel kérem kedves pártfogóinkat, jöjjenek el április 2-án este 7 órakor az Unitárius Missióház ifjúsági termébe, nézzék meg, s megjelenésükkel erősítsék egyesületünk szárnypróbálgatásait. Isten áldását kérve leányegyesületünk tagjainak önzetlen munkájára, további kitartásra buzdítva azon gondolattal: „Ha Isten velünk, ki ellenünk“.

Dézsi Anna.

HIREK

Szabadság

hónapjának nevezzük márciust, a reménység boldog kiteljesedésének idejét. Tavaszi szél üde levegője éri arcunkat, keblünk boldogan lélegzi be a szabadság levegőjét. Az egész emberiség a várakozás korát éli. Nagy álmok indulnak el, hogy a megtermékenyülő földben érleljék az élet magvait. Tavasz lehellelte suhan át az alföldön és a hegyvidéken, s egybefűzi a lelkeket a Vízválasztó oldalán két csoportra szakított gyülekezetekben.

A szabadság hónapjában szavazta meg egyházunk azt a törvényt, mely a kényyszerű szolgátság paranesszava alatt született meg. Az államok nemzeti öncélúságot biztosítani akaró törvényei azonban csak papíroson szakíthatják kétfelé azt a lélekegységet, mely most sem tört darabokra és amelyik egységes és oszthatatlan és az is marad mindörökre.

Tisztelet és becsület azoknak az aggodalmaknak, melyek komoly és megfontolt felszólalásokban a tanácskozások rendjén a lelkek mélyéből felszakadtak. Egymás véleményének megbecsülése azonban arra is kötelez, hogy a többség elhatározása előtt meghajolva, együttes erővel és munkavállalással végezzük el a reánk várakozó feladatot. A munkától félreálló, önmagának maradó és csak mást bíráló, de tenni és cselekedni nem akaró ember, nem épít, csak rombol. Az egyház életében pedig azokra van szükségünk a kormányruznál, akik vállalni merik cselekedeteikért a felelősséget az élő Isten előtt, s ezek mellett híjjával fognak találatni azok, akik tá-

volmaradva a tanácskozásoktól, csak messze és egymás között mondogatták meg véleményeiket. A termőföldhöz hasonlít az a törvénykeret, melynek barázdái között élhetjük meg életünket. Tavasszal munkáljuk meg a földet, szántunk, azután boronáljuk el a magvakat, kapával puhítjuk a földet a kicsiny palánta törvénél, imádkozunk Istenhez, hogy áldástfakasztó esővel és életadó napfényvel jutalmazza reménységünket, s enaedje meg, hogy a szabadság hónapjában elvetett magvakból élet és cselekedet fakadjon.

Ferencz József.

DR. TASNÁDY NAGY ANDRÁS, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium politikai államtitkára nyugalomba vonult, s átvette az ország legnagyobb politikai pártjának vezetését. Benne egyházunk ügyei iránt mindig érdeklődést mutató, igazságszerető és pártatlan irányítóval találkozunk, aki hivatali munkásságával mindnyájunk szeretetét és tiszteletét kiérdemelte. Erdemeit egyházunk Igazgató Tanácsa legutóbbi ülésében méltatta és nyugalomba vonulása alkalmából ragaszkodásának kifejezést adott.

DR. ZSINDELY FERENC országgyűlési képviselőt nevezte ki Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium politikai államtitkárává, aki ilyen minőségében a protestáns ügyek legfőbb minisztériális őre. Ed-digi munkája alapján pártatlan és igazságszerető embert ismertünk meg benne, s reméljük, hogy ezeket az erényeit hivatali pályáján is éberén fogja ápolni. Igazgató Tanácsunk legutóbbi gyűlése határozatából üdvözölte hivatalba lépése alkalmából, tolmácsolva jókívánságainkat. Dr. Zsindely Ferenc államtitkár bemutatkozó látogatást tett Józán Miklós püspöki vikárius úrnál, s egyházunk küldöttségileg tiszteleg előtte a legközelebbi napokban.

VITÉZ KOZMA GYÖRGY DR. kir. közjegyző, m. kir. kormányfőtanácsost, Duna-Tiszamenti unitárius egyházkörünk felügyelő gondnokát, a m. kir. igazságügyminiszter debreceni közjegyzővé nevezte ki. Amikor előléptetése alkalmából őszinte örömmel üdvözöljük, annak a reményünknek adunk kifejezést, hogy nagy energiáját, melyet eddig az Alföldön fejtett ki, most a debreceni gyülekezet érdekében fogja hasznosítani, ő is azok közé tartozik, akiknek feladata lesz a debreceni lelkészi állás mielőbbi megszervezése. Hódmezővásárhelyi unitárius gyülekezetünk, melynek gondnoka és áldozatkész patrónusa volt, nagyon sokat veszít eltávozásával.

ÁHITATNAPJAINKAT tanuló ifjúságunk részére április hó 8. és 9. napjain reggel kilenc órai kezdettel tartjuk meg Koháry-utcai templomunkban. Az áhítatnapokon középfokú iskolákba járó tanulóink részére a megjelenés kötelező, s az iskolai órák igazolását a vallástanító lelkészek adják meg.

AZ UNITÁRIUS NŐSZÖVETSÉG ÉS A DÁVID FERENC EGYLET a többi egyesületek bevonásával az Unitárius Misszió Ház templomá-

ban március hó 18-án este 6 órakor márciusi emlékünnepelet rendez, melynek jóvedelmét egyik leégett erdélyi unitárius templomunk felépítésére kívánják fordítani. A műsoron szerepelnek Józán Miklós püspöki vikárius ima mondásával, Gálna Sándor lelkész orgonajátékkal, dr. Csiki Gábor lelkész ünnepi beszéd mondásával, T. Mátrai Erzs, a Nemzeti Színház örökös tagja költemények elmondásával, Encsy Éva hegedűművésznő és Barna Erzsébet. A zárszót Pethő István lelkész mondja. A műsort a szeretetvendégség termében tea követi, melynek ára 50 fillér. A műsormegváltás ugyancsak 50 fillér összegben a templomfelépítés költségeire fordítatik.

BRASSAI EGYESÜLETÜNK szépen sikerült bált rendezett, ahol unitárius egyházi életünk vezetői majdnem teljes számban megjelentek. A bált bevezető székely tánc színpompás népviseletbe öltözött táncosai és a csüddögölő mindnyájunk lelkében meleg hatást váltott ki.

BÖJTI ÁHITATOKAT tartunk Koháry-utcai templomunkban, délután 6 órakor a Husvétot megelőző vásárnapokon. Az első két alkalommal Barabás István és Józán Miklós látták el a szolgálatot, ezutóbbi alkalommal jelen voltak a magyarkuti nyaralóban a tvalyi nyáron együtt volt gyermekek is, kik harmadik találkozásukat tartották meg szép sikerrel. A további szolgálatokat 20-án dr. Csiki Gábor, 27-én Benedek Gyula, ápr. 3-án Ferencz József, 10-én Pethő István tartják.

KEBLI TANÁCSUNK márciusi ülésében ismertettük vallástanításban részesített 394 budapesti és pestkörnyéki gyermekünk adatait:

elemi iskolai tanuló	165	ezen közül	72	fiú és	93	leány
polgári iskolai	85	„	44	„	41	„
gimnáziumi	96	„	65	„	31	„
felsőkeresked.	22	„	16	„	6	„
tanítóképző	3	„	1	„	2	„
felsőipariskolai	6	„	2	„	4	„
iparos és kereskedő-						
tanonc	17	„	9	„	8	„
Összesen:	394	„	209	„	185	„

Az első elemibe összesen 31, ezek közül 14 fiú és 17 leány.

AZ UNITÁRIUS VILÁGSZÖVETSÉG július hó 18—23. napjain Bentveldben Hollandiában tanulmányi konferenciát rendez, ahol a szabadelvű kereszténység kérdéseit ismertetik a felkért előadók. Az előadók sorában Prof. Hermelink, Németország, Prof. Dr. McLachlan, Anglia, Prof. L. J. Adams, Amerika, Prof. A. Wautiers d'Aygalliers, Franciaország, Prof. Dr. Frit Buri, Svájc szerepelnek. A gyakorlati kérdések során előadást tart: Kövári Jakab kénosi lelkészünk „A lelkész szerepe az ifjúsági nevelői munkában“ címen. A konferenciával kapcsolatosan a világszövetség elnöki tanácsa is ülést tart, melyen résztvesz Józán Miklós püspöki vikárius is. A konferencia után, az unitárius ifjúsági világszövetség is konferenciát tart a leersumi sátoortáborban, ahol a szabad-

elvű kereszténység jövő feladatait beszélgetik meg az előadók. A felkért előadók között van magyar részről Simén Dániel lupényi lelkész, aki a vasárnapi Istentiszteleten végzi a szolgálatot és Ferencz József lelkész, aki a szabadelvű kereszténység és az ökuménikus mozgalmak címen tart előadást. Mindkét konferencián a részvételi díj 50 pengő. Az ifjúsági konferenciát egy ötnapos kirándulás követi, mely a külföldiek részére teljesen díjmentes.

KONFIRMÁCIÓI OKTATÁSUNK április hó 1-én délután hat órakor veszi kezdetét a Misszió Ház — IX., Högyes Endre-u. 3. — lelkészi irodáján. A növendékek előkészítését az idei évben dr. Csiki Gábor missziói lelkész végzi. A konfirmáció ünnepélyét május hó 26-án tartjuk, ugyancsak a Misszió Ház templomában.

AZ 1907/08. ISKOLAI ÉVBEN érettségizettek harmincéves találkozójukat Kolozsvárott tartják valószínűleg május hóban a püspökeiktató főtanács gyűlés alkalmával.

A KONFIRMÁLTAK SZÖVETSÉGE Barabás István lelkész vezetésével megkezdte munkáját. Legközelebbi összejövetelüket március hó 27-én tartják délelőtt 10 órakor az Istentiszteletet követően a Koháry-utcai templomban. Ez alkalommal Fodor László tanuló tart ismertetést „Nemzeti szociálistikus és kereszténység” címmel. Minden konfirmált testvérüket szeretettel várják.

VIDÉK

PESTSZENTLÖRINCEN nőszövetségünk helyi csoportja vallásos estélyt rendezett március hó 13-án, amelyen többek között dr. Hosszú Zoltán, a népszerű Dani bá is gyönyörködtette a hallgatóságot.

SZÓRVÁNYAINK ÉLETÉT ismertetjük rendre lapunk hasábjain. Gyulai és kecskeméti szórványaink gondnokai már összegyűjtötték a szórvány életére vonatkozó adatokat, s azok közül lapunk jövő számában már új rovatot nyitva megkezdjük a szórványgyülekezetek életének ismertetését. A többi szórványgondnokok figyelmét is felhívjuk erre a jövő számmal meginduló rovatra, melynek adatai az unitárius élni akarás és cselekvés bizonyosságai.

POLGÁRDIBAN március hó első napjain Józán Miklós vikárius és Szinte László műszaki főtanácsos meglátogatták a gyülekezetet és megvizsgálták az imaház és lelkészi lakás falait, s Szinte László főtanácsos szakszerű tanácsai alapján sikerül módot találni az épület jó karba helyezésére.

ESPERESI VIZSGÁLATOT tartott Józán Miklós március hó 3—5. napjain Debrecenben. Március hó 19—21. napjain Hódmezővásárhelyen és Mezőberényben tart vizsgálatot és április hó 24-én pedig Füzesgyarmaton tartja meg a rendes évi esperesi vizitációját.

HALOTTAINK: Alsójárjai Pápai István, ny. állampénztári főtanácsos és Péter Sándor, ny. unitárius lelkész emlékezetét kegyelettel őrizzük.

HIVATALOS RÉSZ

Szám: 45—1938.

MEGHÍVÓ.

A budapesti unitárius egyházközség 1938. március 27-én (vasárnap) d. e. 9 órakor a Koháry-utcai templomban

ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉST

tart, melyre összes adófizető híveinket szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1938. III. 9.

Dr. Kozma Jenő s. k. Józán Miklós s. k.
egyházi gondnok. unitárius lelkész.

Tárgysorozat: 1. Istentisztelet. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése. 4. Elnökileg elintézett és folyó-ügyek. 5. Lelkészi évi jelentés. 6. Zárszámadás: a) Folyó pénztár. b) Alapítványi számadás. 7. Tisztújítás: 3 gondnok, pénztárnok, jegyző választása. 8. Kebli Tanács egyharmada kilép — esetleg újra választatnak. 9. Kebli Tanács által átutalt ügyek. 10. Indítványok.

NB! Közgyűlésen részt vehetnek és szavazati jogukat gyakorolhatják mindazok, akiknek a számláján hátralékos egyházi adótartozás nincsen s ezt nyugtával is igazolni tudják.

LELKESZI NYUGDÍJALAPRA f. évi február hó folyamán beküldött kegyes adományokat egyházunk nevében hálás köszönettel nyugtázom: Unitárius gyülekezet, Orosháza 30 P, Wahl Frigyesné és dr. Mikó Gábor 10—10 P, Balla István 5 P, dr. Schmer Sándor 4 P, Péterfy Júlia és dr. Imreh Pál, Győr 2—2 P, dr. Szén Ernő 1 P 50 f., Lőrincz Dénes, B. Páll Mária és dr. Bódi János, Komárom 1—1 P, N. N. —40 fillér. Együtt: 67 P 90 f. Híveinket mostanában minden oldalról igénybe veszik a felhívásokkal egyháztársadalmi egyesületeink. S így nem csoda, hogyha egyesek a lelkészi nyugdíjalapról megfélekednek. A lefolyt 12 év tapasztalataira támaszkodva, a Nyugdíjbizottság is kénytelen lesz az új Alkotmány-szervezet életbeléptetésével kapcsolatban kedves Híveinkhez országsszerte személy szerinti kérést intézni, hogy a nyugdíjalap időnkinti és rendszeres támogatói közül senki ki ne maradjon, aki az unitárius nevet elsőszülöttségi jogának tekinti s arra magát ezzel is érdemesíteni törekszik. Majd meglátjuk!

Szives üdvözlettel
Bp., 1938. III. 9.

Józán Miklós
lelkész-elnök,
püspöki vikárius.

Istentiszteleti sorrend 1938. április hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	3.15.18	d. e. 9	Barabás István
" "	10.24	" "	Benedek Gyula
" "	17.	" "	Józan Miklós
IX. Hőgyes Endre-u. 3. (Misszióházi) (Rákos-utca)	15.17.	d. e. 10	dr. Csiki Gábor
" "	24.	" "	Pethő István
" "	3.18.	" "	Ferencz József
" "	10.	" "	Gálna Sándor
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. imaház	3.	d. u. 4	Gálna Sándor
" "	18.	" "	Benedek Gyula
C) Pestkörnyéken:			
Budafok — Ref. templom	17.	d. u. 3	Gálna Sándor
Csepel — Templom-téri polgári iskola	17.	d. e. 11	Benedek Gyula
Kispest — Wekerle-telep II. sz. elemi iskola .	10.	d. u. 4	Benedek Gyula
Pestszenterzsébet — Erzsébet-u. el. iskola	3.	d. u. 4	Benedek Gyula
" "	17.	" "	Ferencz József
Pestszentlőrinc — Unitárius templom . .	3.10.15	d. e. 11	Pethő István
" "	17.18.	" "	Pethő István
" "	24.	" "	Gálna Sándor
Rákospalota — MÁV.-telepi iskola .	3.	d. u. 4	Barabás István
Sashalom — Kossuth-téri el. isk. .	18.	d. u. 4	Ferencz József
Ujpest — Szt. István-téri polgári iskola	24.	d. u. 4	Barabás István
D) Vidéken:			
Békés	10.	d. u. 4	Ferencz József
Debrecen-Hatvan-u. 24. Unitárius imaház . .	3.	d. e. 10	Józan Miklós
" "	18.	" "	dr. Csiki Gábor
Dunapataj — Unitárius templom .	3.	d. e. 10. d. u. 2	dr. Csiki Gábor
" "	18.	" "	Józan Miklós
Füzesgyarmat	24.	d. e. 9	Józan Miklós
Gyula, ref. templom .	10.	d. e. 11	Ferencz József
Kecskemét, evang. templom	10.	d. e. 11	dr. Csiki Gábor
Szolnok, ref. templom.	10.	d. e. 11	Józan Miklós

Nb! Aláhuzott dátumokon urvacSORAOSZTÁS. — A templomi vegyeskar az énekpróbákat folytatja s azokat minden csütörtökön este 7 órakor tartja a Koháry-utcai tanácsteremben. — Egyházi adó befizetését azért szorgalmazzuk, hogy végső esetben ne kelljen hatósági behajtáshoz folyamodnunk. Pénztáros: Zsigmond Lőrinc. Hivatalos órák: d. e. 9—1., d. u. 4—6. Pénzbeszedők: pesti oldalon: Lux Ernő, budai oldalon: Varga Jenő. Kérjük hűveinket fogadják őket megértéssel. Ugyanők átvehetik a lelkészi nyugdíjalapra küldött adományokat is. — Egyházközségünk csekk-számlájának száma: 30.400. —

A jó bevásárlás előfeltétele, a megbízható üzlet

ÜRMÖSSY ÉS EÖRDÖGH

férfi és női szövetek, selyemek, sifon, és vászonárúk, mértékutáni férfi fehérneműek stb.

IV., Petőfi Sándor-u. 3. az udvarban

Telefon: 188—660.

Hittestvéreinknek árendedmény!

Női és férfikalap nagy választékban — modellek után alakítást olcsón vállalok

özv. Péter Jánosné

VIII., Baross-utca 82.

Unitárius hittesivéreim támogatását kérem.

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: **Ferencz József**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 110-651.

Előfizetési díj egy évre 4—P, amely beküldhető a 30.400 számú postatakarékpénztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség, Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség A „Hivatalos rész” c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza

Utánaküldés kizárva!

Uj cím: